

*Tonči Bavčević
Ivana Duran
Jure Strujić*

Prethodno znanstveno priopćenje

ANALIZA INTERNIH PARAMETARA INTERPERSONALNE KOMUNIKACIJE U PROCESU TJELESNOG VJEŽBANJA KOD DJECE U DOBI OD 4 DO 6 GODINA

1. UVOD

Interpersonalna komunikacija iznimno je važan proces za razvoj djeteta te kao takav predstavlja veoma zanimljivo područje za izučavanje s ciljem unapređenja komunikacije s djecom predškolske dobi u procesu tjelesnog vježbanja. Kvalitetnom procesu komunikacije prethodi uspostavljanje takvog odnosa s ciljem njegova dugoročnog održavanja.

Komunikacija između trenera i djeteta predstavlja samo jedan segment navedenog procesa koji u svojoj naravi uključuje niz subjekata. Ipak, možemo zaključiti kako trener, kao moderator komunikacijskog procesa, nosi najveću ulogu komunikatora u procesu tjelesnog vježbanja s djecom predškolske dobi (Bavčević, Babin, Bavčević, 2012). Jednom stvoren odnos povjerenja, kao preduvjet za kvalitetnu komunikaciju te prihvaćanje novih vrijednosti spoznaja, u konačnici omogućava proces sazrijevanja i formiranja djeteta u njegovom punom potencijalu (Bavčević, 2012).

2. METODE RADA

Istraživanje je obavljeno na uzorku od ukupno 34 djeteta iz Atletskog sportskog kluba Split u dobi od 4 do 6 godina od čega uzorak obuhvaća 8 djevojčica i 26 dječaka.

Uzorak varijabli obuhvatio je varijable za procjenu parametara verbalne i neverbalne komunikacije. Za procjenu dimenzija verbalne komunikacije primijenjene su sljedeće varijable: *obraćanje treneru, obraćanje djetetu, pozitivan odnos prema treneru, negativan odnos prema treneru, pozitivan odnos prema djetetu, negativan odnos prema djetetu, izražavanje osjećaja, apel prema treneru*. Dimenzije neverbalne komunikacije procijenjene su sljedećim varijablama: *agresivno ponašanje, empatija prema treneru, empatija prema djetetu, prostorno ponašanje*.

Procedura prikupljanja podataka provedena je primjenom metode direktne opservacije djece od strane ispitivača za vrijeme treninga iz atletike. Podaci su

dobiveni upotrebom anketnog upitnika koje se temelji na elementima verbalne i neverbalne komunikacije.

Nad dobivenim podacima izračunate su frekvencije (n) te pripadajuća postotna vrijednost (%) za svaku varijablu. Povezanost između dimenzija verbalne i neverbalne komunikacije, kao i interkorelacije navedenih prostora ispitane su korelacijskom analizom uz upotrebu Spearmanove produkt rang korelacije (r_s) za neparametrijske podatke. Statistička obrada podataka izvršena je upotrebom programa Statistica 13.

3. REZULTATI

U Tablici 1 prikazane su frekvencije te postotne vrijednosti za varijable verbalne i neverbalne komunikacije.

Tablica 1. Frekvencije varijabli verbalne i neverbalne komunikacije.

	Varijable	n	%
Dimenzije verbane komunikacije	obraćanje treneru	12	35,29%
	obraćanje djetetu	19	55,88%
	pozitivan odnos prema treneru	24	70,59%
	negativan odnos prema treneru	1	2,94%
	pozitivan odnos prema djetetu	20	58,82%
	negativan odnos prema djetetu	10	29,41%
	izražavanje osjećaja	7	20,59%
	apel prema treneru	2	5,88%
Dimenzije neverbane komunikacije	agresivno ponašanje	9	26,47%
	empatija prema treneru	18	52,94%
	empatija prema djetetu	19	55,88%
	prostorno ponašanje	19	55,88%

Iz dobivenih podataka razvidno je da u prostoru verbalne komunikacije najveću frekvenciju pokazuju varijable *pozitivan odnos prema treneru* (70,59%), *pozitivan odnos prema djetetu* (58,82%), *obraćanje djetetu* (55,88%) te *obraćanje treneru* (35,29%). Nalazi pokazuju da djeca učestalo razgovaraju međusobno, ali i s trenerom uz izraženu manifestaciju pozitivnog odnosa.

U prostoru neverbalne komunikacije najveće frekvencije evidentirane su kod varijabli *empatija prema djetetu* (55,88%), *prostorno ponašanje* (55,88%) te *empatija prema treneru* (52,94%). Očito je da djeca u neverbalnoj komunikaciji pokazuju izraženu empatiju odnosno suosjećanje prema ostaloj djeci i prema treneru. Također evidentirana je i visoka frekvencija prostornog ponašanja u vidu izolacije od grupe.

Tablica 2. Matrica Spearmanovih koeficijenata korelacije.

		SADRŽAJ		ODNOS				OSOBNOST	APEL	ASERTIVNOST	EMPATIJA		PROSTORNO PONAŠANJE
		trener	dijete	trener		dijete					trener	trener	
				+	-	+	-						
SADRŽAJ	trener	1,00											
	dijete	-0,21	1,00										
ODNOS	trener	+	0,07	-0,18	1,00								
		-	0,24	0,15	0,11	1,00							
	dijete	+	0,24	-0,14	0,64	0,15	1,00						
		-	-0,21	-0,08	-0,43	-0,11	-0,64	1,00					
OSOBNOST		-0,07	0,01	0,17	0,34	-0,17	-0,01	1,00					
APEL		-0,18	-0,03	-0,11	-0,04	-0,04	0,11	-0,13	1,00				
AGRESIVNOST		-0,02	-0,14	-0,34	-0,10	-0,45	0,64	-0,14	0,13	1,00			
EMPATIJA	trener	-0,17	0,23	-0,09	0,16	-0,19	-0,04	0,04	-0,27	-0,10	1,00		
	dijete	-0,09	-0,07	-0,18	-0,20	-0,14	0,05	-0,28	0,22	0,13	0,35	1,00	
PROSTORNO PONAŠANJE		-0,21	0,28	-0,18	0,15	-0,14	0,18	0,31	-0,03	0,26	0,11	-0,19	1,00

U Tablici 2 prikazani su Spearmanovi koeficijenti korelacije odnosno produkt rang koeficijenti između varijabli verbalne i neverbalne komunikacije ispitanika. Spearmanov koeficijent korelacije kao rezultat prikazuje približnu vrijednost koeficijenta korelacije koji se tretira kao njegova dovoljno dobra aproksimacija.

4. RASPRAVA

Analizom matrice koeficijenata korelacije uočava se postojanje interne povezanosti između pojedinih dimenzija verbalne i neverbalne komunikacije, kao i njihove međusobne povezanosti. Dobiveni nalazi u skladu su s prethodnim istraživanjima koja su potvrdila povezanost između različitih komunikacijskih dimenzija (Babin, Bavčević, Vlahović, 2005; Bavčević, 2010; Bavčević, Babin, Vlahović, 2005).

U prostoru verbalne komunikacije najveći stupanj korelacije evidentiran je kod varijabli *pozitivan odnos prema djetetu* i *pozitivan odnos prema treneru* ($r_s = 0,64$). Očito je da djeca koja u verbalnoj komunikaciji izražavaju pozitivan odnos prema sugovorniku čine to i prema svojim vršnjacima, ali i prema treneru. Drugim riječima, pozitivan stav koji ispitanici zauzimaju u komunikaciji ne ovisi o ulozi sugovornika, već se javlja kao jedinstven komunikacijski modalitet. U skladu s ovim podacima je i koeficijent korelacije između varijabli *negativan odnos prema djetetu* i *pozitivan odnos prema treneru* ($r_s = -0,43$). Dobiveni nalazi ukazuju da djeca koja u komunikaciji imaju negativan stav prema vršnjacima značajno manje pokazuju pozitivan odnos prema treneru. Ovo upućuje na pretpostavku da se negativan odnos mnogo lakše manifestira prema drugoj djeci, negoli je to slučaj s trenerom kod kojeg autoritet odrasle osobe sprečava izraženiju manifestaciju negativnog verbalnog ponašanja. Ipak, negativan stav umanjuje pozitivan odnos prema treneru, što na indirektan način ukazuje na postojanje općeg negativnog komunikacijskog odnosa kod pojedinih ispitanika. Značajan koeficijent korelacije pronađen je i kod varijabli *negativan odnos prema djetetu* i *pozitivan odnos prema djetetu* ($r_s = -0,64$). Ovaj logičan rezultat ukazuje na činjenicu da djeca koja u verbalnoj komunikaciji u većoj mjeri iskazuju negativan odnos prema drugoj djeci istovremeno prema njima značajno manje iskazuju pozitivan stav. Očito je da je manifestacija pozitivnog, odnosno negativnog odnosa u komunikaciji između djece komplementarne prirode te se za razliku od komunikacije s trenerom ne zadržava samo na izostanku iskazivanja pozitivnog odnosa, već i na jasnom iskazivanju negativnog odnosa prema drugoj djeci. Značajan koeficijent korelacije evidentiran je i kod varijabli *izražavanje osjećaja* i *negativan odnos prema treneru* ($r_s = 0,34$). Ovaj je pokazatelj s komunikacijskog aspekta posebice zanimljiv budući da upućuje na pretpostavku o značenju izražavanja vlastitih osjećaja kao važnog preduvjeta u uspostavi verbalnog odnosa sa sugovornikom. U ovom istraživanju opisani mehanizam manifestirao se u komunikacijskom odnosu djeteta i trenera, pri čemu su djeca koja su lakše izražavala vlastite osjećaje ujedno češće

izražavala negativan odnos prema treneru. Drugim riječima, sposobnost izražavanja vlastitih osjećaja javila se kao faktor facilitacije u izražavanju odnosa prema treneru, i to u ovom slučaju negativnog odnosa.

Analizom interkorelacija u prostoru dimenzija neverbalne komunikacije evidentirana je značajna povezanost varijabli *empatija prema djetetu* i *empatija prema treneru* ($r_s = 0,35$). Očito je da djeca koja u većoj mjeri pokazuju empatiju odnosno suosjećanje u kontekstu neverbalne komunikacije prema vršnjacima, čine to i prema treneru. Ovakvi nalazi upućuju na postojanje jedinstvenog mehanizma neverbalnog komunikacijskog ponašanja u domeni empatije koji se kod djece jednako manifestira u odnosima s djecom i s trenerom.

Koeficijenti korelacije između dimenzija verbalne i neverbalne komunikacije ukazuju na značajnu povezanost ovih dvaju komunikacijskih prostora. Najveći stupanj povezanosti evidentiran je između varijabli *agresivno ponašanje* i *negativan odnos prema djetetu* ($r_s = 0,64$). Očito je stupanj agresivnosti djece u kontekstu neverbalne komunikacije proporcionalan manifestaciji negativnog odnosnog ponašanja prema vršnjacima u verbalnoj komunikaciji. Značajna povezanost registrirana je i između varijabli *agresivno ponašanje* i *pozitivan odnos prema djetetu* ($r_s = -0,45$). Rezultati ukazuju da djeca s povećanom neverbalnom agresivnošću značajno manje iskazuju pozitivan odnos prema drugoj djeci prilikom verbalne komunikacije. Veoma slični rezultati dobiveni su i kod varijabli *agresivno ponašanje* i *pozitivan odnos prema treneru* ($r_s = -0,34$). Kao i u odnosu prema vršnjacima, tako i u odnosu prema treneru, djeca s izraženom agresivnošću značajno manje izražavaju pozitivan odnos. U svim navedenim slučajevima razvidno je da agresivno ponašanje prati povećanje negativnog verbalnog odnosa te redukciju u manifestaciji pozitivnog komunikacijskog odnosa. Ovakvi nalazi ukazuju na važnost prevencije upravo agresivnog ponašanja kao mogućeg generatora negativnih odnosa, a što za posljedicu može imati negativan utjecaj na cjelokupan proces tjelesnog vježbanja, poglavito na njegov odgojni aspekt.

5. ZAKLJUČAK

Provedeno istraživanje potvrdilo je postojanje složene interne povezanosti različitih dimenzija verbalne i neverbalne komunikacije kao i međusobnu povezanost navedenih tipova komunikacije kod djece predškolske dobi. U komunikacijskim situacijama za vrijeme programiranog tjelesnog vježbanja djeca su manifestirala aspekte sadržajne, odnosne, osobne i apelativne komunikacije u domeni verbalne te agresivnost, empatiju i izolaciju od grupe u domeni neverbalne komunikacije.

Kao i dosadašnja istraživanja (Bavčević, 2015) i ovo ukazuje na važnost izučavanja interpersonalne komunikacije u kineziologiji s ciljem boljeg razumijevanja složene socijalne dinamike za vrijeme procesa tjelesnog vježbanja te u konačnici unapređenja učinaka rada.

6. LITERATURA

1. Babin, J., Bavčević, T., & Vlahović, L. (2005). Analiza interstrukturalnih komunikacijskih relacija. In V. Findak (Ed.), *Zbornik radova 14. Ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske – Informatizacija u područjima edukacije, sporta i sportske rekreacije, Rovinj, 2005* (pp. 61-64). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
2. Bavčević, T. (2015). Interpersonal communication in education – kinesiological perspective. In Đ. Miletić, S. Krstulović, Z. Grgantov, T. Bavčević & A. Kezić (Eds.), *Proceedings Book of the 4th International Scientific Conference “Contemporary Kinesiology”, Split, 2012.* (pp. 508-518). Split: Faculty of Kinesiology, University of Split.
3. Bavčević, T. (2012). Influence of the interpersonal communication on the perception of the physical education teaching process. In Đ. Miletić, S. Krstulović, Z. Grgantov, T. Bavčević & A. Kezić (Eds.), *Proceedings Book of the 4th International Scientific Conference “Contemporary Kinesiology”, Split, 2012.* (pp. 594-601). Split: Faculty of Kinesiology, University of Split.
4. Bavčević, T. (2010). Analiza povezanosti dimenzija interpersonalne komunikacije i kvalitete nastavnog procesa u kineziološkoj edukaciji. (doktorska disertacija, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Splitu; mentor: Babin, Josip ; sumentor: Prskalo, Ivan).
5. Bavčević, T., Babin, J., & Bavčević, T. (2012). Interpersonalna komunikacija čimbenik kvalitete i intenzifikacije nastavnog procesa. In V. Findak (Ed.), *Zbornik radova 21. – Intenzifikacija procesa vježbanja u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije, Poreč, 2012.* (pp. 81-87). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
6. Bavčević, T., Babin, J., & Vlahović, L. (2005). Komunikološki aspekti nastave tjelesne i zdravstvene kulture. In V. Findak (Ed.), *Zbornik radova 14. Ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske – Informatizacija u područjima edukacije, sporta i sportske rekreacije, Rovinj, 2005*, (pp. 56-60). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.